

FN bör ha som mål att bromsa folkökningen

Svenska Dagbladet den 21 juli 2018

FN upprättade 2015 sjutton globala mål för Agenda 2030. Dessa mål uppmärksammas och Sverige har ett folkrättsligt åtagande att leva upp till dem. Målen handlar bland annat om att eliminera global fattigdom och hunger, och hållbar konsumtion till 2030.

Vi framhåller här ett mål som saknas, men som krävs för de övriga målen; att stävja befolkningsökningen.

Samhällsdebatten i Sverige undviker frågan om folkökning – ett skäl är att det är en långsam, smygande förändring som inte ger rubriker. Men samtidigt vill medier och journalister förmedla relevant samhällsinformation, till exempel om de långsiktiga klimatförändringarna. Global folkökning är lika relevant som växthusgaser, och bidrar även till dessa.

Många svenskar känner nog till att det finns 7,6 miljarder människor. Färre känner till FN:s prognos för år 2100: en ökning till 11,2 miljarder människor (FN-demografernas "medium variant"). Om vi undantar Kina (1,42 miljarder människor, folkminskning från 2030 enligt FN-prognosen) och Indien (1,34 miljarder, minskning först 2062) finns en oroväckande folkökning i västra Asien och Afrika. För västra Asien (271 miljoner) är FN:s prognos 400 miljoner till 2050, och 480 miljoner till 2100. För Afrika (1,3 miljarder) är prognosen 2,5 miljarder till 2050, och hela 4,5 miljarder till 2100.

Häromdagen, på "World Population Day" (11 juli) uppskattades att 214 miljoner kvinnor i fattigare länder önskar sig preventivmedel, men de får inte tillgång till sådana av sociala och kulturella skäl. Varje år sker enligt WHO cirka 25 miljoner osäkra och farliga aborter, nästan alla i utvecklingsländer.

Men då Afrika utvecklas sjunker väl fertiliteten (antal barn per kvinna) och de blir aldrig så många? Märk väl, FN har i sin prognos ett antagande om successivt minskande fertilitet framgent – omkring 2075 antas den vara 2,1 barn per kvinna. Men delar av världen har fram till idag inte följt FN:s antagande om fallande fertilitet; födelsetalen minskar långsammare. Nigeria är ett av många exempel. Religiös tro och sociala normer (patriarkal och traditionsbunden familjebildning) är förknippade med hög fertilitet. Budskapen från Turkiets och Irans ledare om önskvärd ökad befolkning i sina länder gör också att automatiskt fallande fertilitet inte kan tas för given.

FN redovisar även en prognos med "konstant fertilitet", det vill säga dagsläget, oförändrat framgent. För västra Asien ges siffran 1,1 miljarder för år 2100. För Afrika ges siffran 16,3 miljarder för 2100. Dessa siffror är osannolika men bör begrundas. Om vi begränsar oss till denna prognos för 2050 är ändå en potentiellt stark ökning på cirka 30 år i Afrika mycket oroväckande (upp 1,9 miljarder fler människor). Migrationsvågen till Europa 2015-2016, som fick stora politiska och samhälleliga konsekvenser, omfattade bara 1,3 miljoner människor från västra Asien och Afrika. Vad händer fram till 2050, om "business-as-usual" skulle fortlöpa?

Utvecklingsoptimister betonar gärna mänsklighetens framsteg, till exempel ökad livslängd och minskad extrem fattigdom. Men en balanserad verklighetsbeskrivning kräver att vi förutom framstegen begrundar centrala problem, bland dem fortsatt ökande ohållbar konsumtion i världen,

även per capita på många håll. Omfattningen av konsumtionen i rika länder framgår tydligt av att ett extra barn där leder till skyhögt större utsläpp av växthusgaser än andra klimatval som individen eller par kan göra. De globala drivkrafterna ökad befolkning och ökad konsumtion ger tillsammans mer växthusgaser, färre naturliga och motståndskraftiga ekosystem, mer konflikter, och sannolikt mindre lycka.

Vi vill framhålla en positiv möjlig utveckling: FN:s prognos "low variant" där global fertilitet faller relativt snabbt med 0,5 barn per kvinna, och ligger kvar på denna lägre nivå. Prognosen ger samma totalbefolkning år 2100 som idag. Om detta scenario förverkligas skulle miljontals kvinnor kunna föda färre barn och ges större chans till utbildning och yrkesarbete, och miljontals färre oönskade graviditeter skulle äga rum. Betänk att i "Fattig-Sverige" för drygt 100 år sedan var en ny graviditet en smärre katastrof för kvinnor som inte visste hur nästa barn skulle kunna försörjas.

Begreppet familjeplanering måste återigen framhållas av UD och Sida, liksom av EU för insatser i Afrika. En gammal sanning är att program för familjeplanering sänker födelsetal i högfertilitetsländer och därmed gynnar både människor och miljö. Vetenskapliga studier i bland annat Bangladesh och Iran har klargjort detta. Men "familjeplanering" har ersatts av "sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter" (SRHR, se t ex regeringens hemsida). Detta (i sig angelägna) begrepp uppger inte om de tydliga mål och de konkreta åtgärder som behövs för att stävja folkökning. Politiker ser inte, eller blundar för den problematiska folkökning som redovisats i de ledande vetenskapliga tidskrifterna Nature och Science.

Hela 78 stora länder har en årlig folkökning på 2 procent eller mer – det kan låta lite, men innebär att de med denna takt fördubblar sin befolkning på 35 år eller kortare tid. Intressant i sammanhanget är att så många som 50 av dessa länder, varav många i Afrika, har till FN rapporterat en nationell policy om att minska folkökningen. Men för detta arbete krävs resurser och stöd.

Vi vet att vissa delmål och åtgärder inom de 17 globala målen kan bidra till minskad folkökning. Men för att informera och understryka det akuta behovet av åtgärder skulle FN behöva ett tydligt globalt mål nummer 18, "Stävja befolkningsökningen". Ett alternativ är en särskild konferens som följer upp FN:s Kairo-konferens 1994. Vi uppmanar den svenska regeringen att agera i den centrala befolkningsfrågan till förmån för människor och miljö i många länder.

Frank Götmark
Cecilia Boldemann
Lars-Göran Engfeldt
Börje Eriksson
Magnus Henrekson
Stig-Olof Holm
Karl-Erik Norrman
Carl Wahren